

Mapa kritický rozbor definice podle ICA

Mapa je reprezentace vybraných materiálních nebo abstraktních znaků území, které se nacházejí na povrchu Země nebo se k zemskému povrchu vztahují, zobrazuje povrch Země obvykle v měřítku a na plochém médiu.

definice podle ICA (International Cartographic Association)

Na počátku je třeba zdůraznit, že záleží pouze na domluvě odborné veřejnosti, čemu všemu se ještě bude říkat mapa a čemu už nikoliv. Definice mapy se různí, časté rozdíly jsou v chápání mapy v širším slova smyslu (jako kartografického díla – sem patří i atlasy, glóby, staré mapy...) či v užším slova smyslu, ve výčtu možných znázorněných území nebo v nutnosti znázornění mapy podle některého z kartografických zobrazení.

V následujících odstavcích jsem se pokusil najít problematické části definice, které by měly být změněny, a chybějící části definice, které by měly být v definici zohledněny. Jsem si vědom, že některé části jsou v kontextu předchozího odstavce diskutabilní (zejména otázka nutnosti znázornění mapy podle některého z kartografických zobrazení). V těchto částech jsem se řídil pohledem převažujícím mezi mně známou odbornou kartografickou veřejností.

Dále v textu jsou uvedeny dva příklady jiných definic mapy. Na závěr jsem se pokusil navrhnout vlastní definici pojmu mapa.

Problematické části definice

Pojem *reprezentace* je příliš široký, lze si pod ním představit reprezentaci grafickou, grafovou, textovou, tabelární, reliéfní atd. Podle definice by tedy mapou byl např. i samostatný graf (diagram) zobrazující *znaky území* nebo samostatná atributová tabulka se *znaky území* bez jiné grafické nebo reliéfní reprezentace rozmístění *znaků území*; ani jedno, ani druhé však mapou (ať už v širším či v užším slova smyslu) není. Mapa je grafická (případně i reliéfní) reprezentace rozmístění a vlastností *znaků území* doplněná vysvětlujícími informacemi, např. popisky, legendou, měřítkem, grafickými a textovými margináliemi nebo rámovými údaji (toto tvrzení není konečné, dále bude upraveno a rozšířeno).

Pod pojmem *materiálních nebo abstraktních znaků území* si lze představit vše, co bývá obsahem mapy, ovšem následující dodatek „*které se nacházejí na povrchu Země nebo se k zemskému povrchu vztahují*“ už je dosti omezující, protože vyřazuje ostatní nebeská tělesa a nebeskou sféru. Přitom mapy nebeských těles nebo nebeské sféry jsou zcela běžné. Běžné jsou také mapy smyšlených území, je však diskutabilní, zda je do definice zařadit či nikoliv.

Chybějící části definice

Ani zúžení pojmu reprezentace na grafickou a/nebo reliéfní reprezentaci a rozšíření povrchů o nebeská tělesa, nebeskou sféru a smyšlená území by však nebylo dostatečné. V definici totiž nejsou zahrnuty následující charakteristické znaky mapy:

1. mapa je oproti realitě vždy zmenšená a zevšeobecněná (zevšeobecněná nejen výběrem, který je v definici uváděn)
2. mapa obsahuje vysvětlující informace (viz výše)
3. mapa vyjadřuje prostorovou, atributovou a časovou informaci o *znacích území*

Kromě toho definice neobsahuje (pravděpodobně záměrně) část známou z jiných definic, a sice, že mapa je „znázornění sestrojené podle některého z kartografických zobrazení na rovině“. Záleží pouze na domluvě, zda tato část do definice patří či nikoliv, důležité je si uvědomit, že její absence má dva následky.

Za první je možné pod pojem mapa zařadit znázornění sestrojené jinak než podle některého z kartografických zobrazení – např. některé staré mapy, náčrty území nebo současné plány linek MHD, v nichž je důležitá topologie (toto má za následek mj. absenci měřítka, na což definice upozorňuje částí „obvykle v měřítku“).

Za druhé je možné pod pojem mapa zařadit i glóby a reliéfní mapy, tedy zobrazení nikoliv do roviny (i na toto definice upozorňuje částí „obvykle ... na plochém médiu“).

Stejně tak definice neobsahuje část známou z jiných definic, a sice „znázornění ... vyjadřující pomocí smluvených znaků ...“. Smluvenými znaky jsou myšleny kartografické symboly. Opět záleží na domluvě, zda tato část do definice patří či nikoliv, její absence dovoluje do pojmu mapy zahrnout např. i samotné letecké či družicové snímky bez jiných, kartografickými symboly znázorněných vrstev.

Příklady jiných definic

Mapa je zmenšené zevšeobecněné zobrazení povrchu Země, ostatních nebeských těles nebo nebeské sféry sestrojené dle matematického zákona na rovině a vyjadřující pomocí smluvených znaků rozmístění a vlastnosti objektů vázaných na jmenované povrchy.

autor neznámý, definice se uvádí na Geografickém ústavu PřF MU

Mapa je zmenšené, zevšeobecněné a vysvětlené znázornění objektů a jevů na Zemi, ostatních nebeských tělesech nebo nebeské sféře, sestrojené obvykle podle některého ze zobrazení na rovině a vyjadřující pomocí smluvených znaků rozmístění a vlastnosti objektů a jevů vázaných na jmenované povrchy. Pokud se jedná o zobrazení na kouli, nazýváme ji glóbus.

Wikipedie, <http://cs.wikipedia.org/wiki/Mapa>

Návrh vlastní definice

Mapa je zmenšené zevšeobecněné grafické (případně i reliéfní) znázornění povrchu Země, ostatních nebeských těles, nebeské sféry nebo smyšlených území vyjadřující pomocí smluvených znaků rozmístění, vlastnosti a časovou platnost objektů a jevů vztahujících se ke jmenovaným povrchům, obsahující vysvětlující informace a obvykle sestrojené podle některého z kartografických zobrazení na rovině.

Oproti definici ICA je zde nahrazen pojem *reprezentace* pojmem *znázornění*, přičemž je upřesněno, že se jedná o znázornění grafické, případně i reliéfní. Dále je zdůrazněno, že se jedná o znázornění zmenšené a zevšeobecněné.

Výčet možných znázorněných povrchů byl rozšířen o ostatní nebeská tělesa, nebeskou sféru a smyšlená území.

Část „*vyjadřující pomocí smluvených znaků*“ vylučuje z pojmu mapa samotné letecké či družicové snímky bez jiných, kartografickými symboly znázorněných vrstev; tyto snímky se za mapy většinou nepovažují.

V části „*rozmístění, vlastnosti a časovou platnost objektů a jevů*“ byla zdůrazněna role mapy jako nositele prostorové (geometrické a/nebo topologické polohy), atributové a časové informace o objektech a jevech. Časová informace sice není tak prosazovaná jako prostorová a atributová, ale je stejně důležitá.

Pojem *znaky území* byl nahrazen *objekty a jevy*. V kontextu obou definic se jedná o to samé, *objekty a jevy* jsou u odborné kartografické veřejnosti zažitější.

Část „*obsahující vysvětlující informace*“ zdůrazňuje, že součástí mapy jsou i vysvětlující informace (popisky, legenda, měřítko, grafické a textové marginálie, rámové údaje atd.).

Část „*obvykle sestrojené podle některého z kartografických zobrazení na rovině*“ nevylučuje z pojmu mapa ani staré mapy, glóby a reliéfní mapy. Nevylučuje ovšem ani náčrty a topologické plány, které se za mapy většinou nepovažují.

Závěrem bych stejně jako v úvodu upozornil na diskutabilní části navržené definice mapy, zejména na otázku nutnosti znázornění mapy podle některého z kartografických zobrazení, ale také na rozšíření výčtu možných znázorňovaných území o smyšlená území a na otázku nutnosti vyjádření pomocí smluvených znaků. V těchto částech jsem se řídil pohledem převažujícím mezi mně známou odbornou kartografickou veřejností.